

nytt
från **FSS**

FÖRENINGEN
SVERIGES
SOCIALCHEFER

Red: Arne Borg

Förstärkt socialmedicinsk insats

Föreningen Sveriges Socialchefer har beretts tillfälle att yttra sig över en motion i Nordiska rådet ang "förstärkt socialmedicinsk insats", och anför följande.

Motionen tar först upp frågor i avslutning till missbruksproblemen och fäster särskilt uppmärksamheten på det läkemedelsmissbruk som i viss mån förorsakas av en felaktig förskrivning av läkemedel.

Föreningen konstaterar att uppföljningen av dessa frågor är bristfällig i Sverige. Tidigare hade länsläkarna vissa uppgifter när det gällde att följa upp läkemedelsförbrukningen och kontroll över apoteken m.m. Numera synes detta arbete inte vara upporganiserat i landstingen. Vi vet att förbrukningen av psykofarmaka varierar mycket i olika delar av landet. Däremot finns liten kunskap om orsakerna till detta. Den mest troliga slutsatsen är att det beror på läkarnas olika benägenhet att förskriva läkemedel.

En kontinuerlig uppföljning av läkemedelsförbrukningen är angelägen. Detta skulle möjliggöra upptäckt av felaktig förskrivning av narкотiska medel eller andra vanebildande mediciner.

I motionen diskuteras därefter läkarutbildningen med avseende på frågor som rör missbruk. Här kan nämnas om att det vid Karolinska institutet för närvarande pågår för-

söksverksamhet med en speciell kurs i missbruksfrågor inom ramen för läkarnas grundutbildning. En utveckling av denna utbildning förefaller föreningen utomordentligt angelägen.

Vad sedan gäller de förebyggande socialmedicinska insatserna vill föreningen poängtera följande. Den organisation inom hälso- och sjukvården som nu håller på att byggas upp i Sverige, där primärvården får en ökande betydelse, har möjligheter att kunna bli en värdefull tillgång också i det socialmedicinska förebyggande arbetet. Hälso- och sjukvårdens samarbete med socialtjänsten i ett förebyggande socialmedicinskt arbete måste ha sin utgångspunkt i primärvården. Föreningen är tveksam till att bilda speciella socialmedicinska enheter. Denna organisation som i de större kommunerna tidigare förekommit håller nu på att avvecklas. Föreningen menar i stället att den socialmedicinska verksamheten måste utgå ifrån primärvården där också socialmedicinska experter bör ingå.

Ämnet socialmedicin verkade tidigare relativt avgränsat och var lätt att definiera. Under den senaste tioårsperioden har utvecklingen lett till att man framförallt vill lägga tonvikten på studier av förebyggande åtgärder och deras effekter och en förbättrad planering av hälso- och sjukvården med utgångspunkt från sk epidemiologiska studier. Härigenom kan orsakssammanhang kartläggas vad gäller befolkningens hälsotillstånd m.m. Föreningen vill poängtera hälso- och sjukvårdens roll i ett allmänt förebyggande arbete och i samhällsplaneringen. Hälso- och sjukvårdens medverkan i denna bör ske i nära samarbete med socialtjänsten och där har socialmedicinen en mycket naturlig roll.

Vad häfter gäller utbildningen i socialmedicin synes tendensen vara att denna utbildning ingår som en del i hela läkarutbildningen. Detta kan vara positivt för att bibringa de studerande den helhetssyn som

måste vara vägledande i läkarutbildningen och som får sitt organisatoriska uttryck i primärvården och dess allmänläkare. Det är självklart mycket angeläget att socialmedicinen får en central placering i läkarutbildningen.

Sammanfattning

För Sveriges del måste de åtgärder som motionärerna eftersträvar ske inom ramen för samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvården och därvid främst primärvården. Det socialmedicinska arbetet måste utgå från primärvården. Om detta ska vara möjligt måste primärvården ha tillräcklig sakkunskap på socialmedicinens område. Detta behov bör tillgodoses såväl genom att allmänläkarna får en bättre socialmedicinsk utbildning som att specialister i socialmedicin i vissa områden knyts till primärvården. Detta förutsätter att socialmedicinen får en stark ställning i utbildningen oberoende av om detta ska ske genom speciella kurser eller genom att de socialmedicinska frågorna blir en integrerad del i all läkarutbildning.

Föreningen vill också tillstyrka förslaget om en skärpt uppföljning och kontroll över förskrivning av medicin som har vanebildande effekter.

Internationella adoptioner

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) har vidare beretts tillfälle att avge yttrande över rapporten Internationella adoptioner, översyn och förslag till åtgärder, Ds S 1983:14 och anför följande.

Behovet av översyn

Anledningen till översyn av handläggningen av ärenden rörande internationella adoptioner är, att fortfarande genomförs en stor del av dem genom privat förmedling. Mot vissa av de "privata" förmedlingarna finns inget att anmärka, men allt

för många har skett genom olämpliga förmedlingskontakter. Problem med barnhandel och illegalt arbetande förmedlare i vissa länder har uppmärksamrats.

Föregående översyn

Den nu gällande lagstiftningen, bl a lag om internationell adoptionshjälp, tillkom 1979 i syfte att minska antalet privata förmedlingar. Som orsak angavs då den långa väntetiden hos Nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA) och Adoptionscentrum (AC), att blivande adoptanter i stället vände sig till privata förmedlare både i Sverige och i utlandet. Lagändringen innebar att man gav möjlighet att auktorisera ideella organisationer att lämna förmedlingshjälp. Trots att så har skett, har man inte kommit till rätta med problemet. FSS vill därför påminna om att föreningen i sitt yttrande över Internationella adoptioner, riktlinjer och organisationsförslag, Ds S 1978:6, uttryckte skepsis mot att överföra bl a handläggningen av förmedlingsärenden från NIA till olika organisationer.

Andra länders handläggning

I den nu föreliggande rapporten redovisas lagstiftningen i de nordiska grannländerna. Genomgående i dessa länder är att utredningen om de sökandes lämplighet göres på kommunal nivå, medan beslut fattas på länsnivå eller central statlig nivå. Syftet är att det lokala organets medgivande inte skall kunna utnyttjas till privat förmedling. I stället lämnas besluten till auktoriserad organisation eller behållas av handläggande statlig myndighet. Därför har de sökande inget medgivande eller utredning att lämna till privata förmedlingsorganisationer. I Nordiska Rådet pågår ett arbete med ett försök att skapa enhetliga regler i denna fråga.

Även i FN pågår utarbetandet av en deklaration om de sociala och rättsliga principerna för barns skydd och välfärd med särskilt avseende

på fosterhemsplacering och adoption inom och mellan länder. I ett utkast till deklaration föreslås att placeringar av adoptivbarn obligatoriskt skall göras genom auktoriserade organisationer, vilka är lämpade att erbjuda adoptionshjälp mellan länder och vilka erbjuder samma standard och säkerhet som gäller för adoptioner inom landet.

Barn söker föräldrar

"Barn söker föräldrar som söker barn" beskriver den internationella adoptionssituationen. Vad som markeras är dock att man utgår från barnet som söker föräldrar, och vars intresse kan sammanfalla med vuxna som söker barn. En grundläggande princip inom svensk barnavård är att barnets bästa skall tillgodoses. Antalet vuxna som söker barn är fler än antalet barn som är aktuella för adoption. Detta innebär en stark efterfrågan på adoptivbarn, med en grå eller svart marknad för förmedling av barn som följd. Många avskräckande exempel finns.

Principiella utgångspunkter

FSS anser att följande principer är viktiga när det gäller internationella adoptioner:

1. Barnets bästa skall tillgodoses.
2. Barnavårdande myndigheter skall i första hand företräda barnens intressen.
3. Intresset att genom privata organisationer förmedla fler adoptivbarn måste underordnas intresset för barnets bästa.
4. Det måste vara ett svenskt utrikespolitiskt intresse att adoptionsverksamheten bedrivs så att den framstår som oklanderlig i barnens hemländer.

Problem med nuvarande handläggning

Problemet med nuvarande beslutsordning är att de sökande kan få ett medgivande från socialnämnden. Om sedan de auktoriserade organisationerna och NIA finner att man inte kan hjälpa de sökande, på grund

av orsaker som socialnämnden ej haft möjlighet att bedöma, kan de sökande ändå genom medgivandet söka barn genom privat förmedling. Ett annat problem är att socialnämnderna inte har möjlighet att följa utvecklingen i de berörda länderna avseende kontaktvägar och förmedlande organ.

Rapportens alternativa förslag

I rapporten redovisas ett huvudförslag och två alternativa förslag till ändrad handläggning. Samtliga förslag innebär att socialnämnderna även i fortsättningen svarar för utredningen om de sökande. Däremot skiljer de sig åt beträffande beslut om medgivande.

Enligt alternativ 1 skall utredning med socialnämndens yttrande sändas till NIA, som fattar beslut efter att ha bedömt kontaktväg/förmedlare.

Alternativ 2 innebär att socialnämnderna behåller beslutanderätten, men måste inhämta NIA:s yttrande i de ärenden sökandena ej avser att anläta en i Sverige auktoriserad organisation. Sedan NIA yttrat sig kan socialnämnden fatta beslut.

I alternativ 3 föreslås NIA fatta beslut om medgivande i samtliga ärenden där sökandena använder privata kontakter/förmedlare. Övriga sökande som skall vända sig till de auktoriserade organisationerna, skall få sitt medgivande direkt av socialnämnden.

Att helt gardera sig mot privata förmedlingar är varken möjligt eller önskvärt. Det finns tillfällen då tex sökande i utlandstjänst kan genomföra adoption i enlighet med de regler som gäller i det berörda landet och med hänsyn till barnets bästa. Dessa situationer torde vara få, varför handläggningen av de internationella adoptionsfrågorna och kontrollen av kontaktvägar måste bedömas av ett centralt organ med resurser härför.

När det gäller alternativen 2 och 3 innebär dessa en hårdare kontroll än

vad som nu är möjlig. Men i båda alternativen finns det möjlighet för de sökande att efter medgivande lämnats av socialnämnden, att använda utredningen och medgivandet till att söka barn via en privat kontaktväg/förmedlare som ej prövats av NIA.

Även för alternativ 1 finns denna möjlighet, men då man får en enhetlig bedömning av samtliga ärenden och en gemensam beslutsnivå (NIA), bör detta på sikt leda till ett bättre grepp om verksamheten. Att helt förbjuda adoption av utländska barn utan medverkan av en auktoriserad organisation måste dock övervägas, om de olämpliga privata adoptionerna inte upphör sedan denna nya handlägningsrutin införs.

Kommunal kompetens

Att socialnämnderna i dessa ärenden fråntas beslutanderätten innebär inte något principiellt nytt. Så är ju fallet i andra ärenden rörande barn och ungdomar jämlikt LVU. Även denna kommunala kompetens måste underordnas den större kompetens som ett centralt organ kan skaffa sig genom att alla beslut om medgivande centraliseras. Det är omöjligt för kommunerna, möjligen med undantag av storstäderna, att skaffa sig och underhålla den kunskap i dessa frågor som NIA har och kan utöka.

FSS ställningstagande

FSS vill med hänsyn till vad som anförts förorda att alternativ 1 i rapporten Internationella adoptioner, Ds S 1983: 14, genomföres.

bok recensioner

Lättläst men ojämt om pensionssystemets framtid

BERGLIND, BERGROTH,
OLSSON

Har vi råd med pensionerna?

– Svensk pensionering i ett internationellt perspektiv

Studentlitteratur, Lund

Rubricerad skrift är resultatet av ett internationellt projekt – "Demographic, biomedical and economic influences on future retirement policies in US and five Western European Countries" – i vilket författarna deltagit. Det är en bearbetning av det svenska bidraget till detta projekt och syftar till att ge en helhetsbelysning av den alltmer brännande pensionsfrågan genom att klarlägga dess olika grundläggande förutsättningar – demografiska, ekonomiska och politiska. Även attitydfrågorna behandlas och frågan sätts in i ett internationellt perspektiv mot bakgrund av det ovan nämnda samarbetsprojektet. Som avslutning för även författarna fram ett eget förslag till lösning av pensionssystemets ekonomiska kris.

Boken är lättläst och väl illustrerad med tabeller och diagram. Som introduktion för dem i ämnet obehövande gör den säkert nytta men tyvärr är analysen av pensionssystemets ovissa framtid kortsiktig och

föga inträngande. Det blir mest en redovisning av diverse motsägande synpunkter som lämnar den vetgirige läsaren ganska besviken. Sålunda får man veta pensionsbeloppens storlek men ingen redovisning sker av pensionärernas disponibla inkomster per kapita och hur dessa utvecklas i förhållande till de yrkesverksammas inkomster. Inte heller beskrivs ATP-systemets dynamiska egenskaper: Varför det är så känsligt för fluktuationer i den ekonomiska tillväxten, den långa insvängningstiden osv. Inga försök görs att beräkna nettoeffekten av införandet av ATP-systemet eller att sätta in pensionerna i sitt sammanhang av transfereringar till hushållen och att tex söka belysa den framtida utveckling av skatterna, som ett fasthållande av nuvarande regler för ATP-systemet leder till. När det gäller den framtida ekonomiska utvecklingen konstaterar man bara att det är i stort sett fruktlöst att göra prognoser över en lång tidshorisont. I stället relaterar man utförligt de ekonomiska alternativen i långtidsutredningen 1980 för tiden fram till 1985. Men ingen har väl trott att pensionssystemet inte skulle kunna klara sig längre än så? De stora problemen kommer ju på lång sikt! Nog hade det varit möjligt att åtminstone illustrera problemet genom mer långsiktiga ekonomiska analyser, exvis med utnyttjande av alternativa tillväxtantaganden. Material har ju bl a tagits fram av Riksförsäkringsverket.

Pensionärernas hälso- och omsorgsproblem behandlas mycket översiktligt med i detta sammanhang skäligen irrelevanta data från "Liv- och hälsoutredningen". Den mycket stora och växande transferering från de yrkesverksamma till de äldre som vård- och omsorgssystemet innebär behandlas knappast alls, trots att detta är en viktig faktor bakom exempelvis förslag om stigande vårdavgifter i takt med utbyggnaden av ATP-systemet. Inte heller finns någon referens till de